Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Sefer Eshle ravreve

Shulḥan ʿarukh : mi-Ṭur Yoreh deʿah

Ḳaro, Yosef
יסוי ,וראק

Könisberg, 609 [1858 oder 1859]

העירק תוכלה

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10195

Visual Library

הלכות קריעה

שמ ענין הקריעה שיעורה ומקומה ועל מי קורעין ובאיזה זמן קורעין. ובו ל"ט סעיפים:

א [א] א מי שמת לו מת והוא מהמתים **א** ב שראוי להתאבל עליהם **ב** חייב לקרוע עליו ג וצריך שיקרע מעומד ד ואם קרע מיושב לא יצא. [ב] (וצריך לחזור ולקרוע) (טור בשם רי"ף גיאות והרא"ש והגהות מיימוני וב"י לדעת הרמב"ן והר"ן ומרדכי פל"ג) (ולכתחלה צריך לקרוע **ג** קודם שיסתום פני המת). (כ"י בשם מו"ק):

ב ה מקום הקריעה בכל מקום בבית הצואר לפניו ואבל אם קרע לאחריו [ג] (או בשולי הבגד) (ו טור) מן הצדדין לא יצא:

הגה [ד] וי"א שיוצא אם קורע בשולי הבגד וכן נהגו להקל לקרוע בשולי הבגד (אלו מנהגים תוספת נמו"ק ונמהרי"ו והגהות מרדכי וכלבו) **ד** כשקורעין על שאר מתים שאין מתאבלים עליהם אבל על המתים שהם קרוביו ומתאבלים עליהם אינו יוצא בקריעה זו וצריך לקרוע בבית הצואר וכן נהגו:

ג ז שיעור קריעה טפח ח ואם קרע על מת ובא **ה** להוסיף באותה קריעה על מת אחר [ה] אם אחר ז' מוסיף כל שהוא ואם הוא בתוך ז' צריך טפח [ו] ט ועל אביו ואמו אפילו אחר ז' קורע עד שיגלה את לבו:

ד י כשם שקורע על קרובו שמתאבל עליו כך קורע בפני קרובו על מת שמת לקרובו כיצד הרי שמת בן בנו או אחי בנו (א) או אם בנו חייב לקרוע בפני בנו [ז] וכן קורע **ו** על חמיו וחמותו והאשה קורעת על חמיה וחמותה. (ואין נוהגין עכשיו כן וכמו שיתבאר לקמן סי' שע"ד לענין אבילות):

ה יב העומד בשעת יציאת נשמה (ב) של איש **ז** [ח] או אשה מישראל חייב לקרוע. (טור בשם רמב"ן וב"י אף לדעת רש"י). [ט] יג ואפילו אם לפעמים עשה עבירה לתיאבון או שמניח לעשות מצוה בשביל טורח:

הגה **ח** [י] אבל רגיל לעשות עבירות (א) אין מתאבלין עליו (מרדכי סוף מ"ק) וכל שכן על מומר לעכו"ם (שם ופוסקים וכן מוכח ממ"ש פ' נגמר הדין וכמש תוספי) **ט** [יא] וי"א שמומר (ג) שנהרג בידי עכו"ם **י** מתאבלין עליו (הגה' אשירי פ' א"נ וא"ז) [יב] וכן מומר קטן שהמיר עם אביו או אמו דהוי כאנוס (מרדכי ה"א בשם ר"י ומביאו ב"י סימן שמ"ס) [יג] וי"א דאין מתאבלין וכן עיקר (שם בשם ר"ת) הפוסקים מרדכי לגור [יד] אף על פי שאין מתאבלין עליהם מתאבלין על בניהם (א"ז) (וע"ל סי' שמ"ה):

ו **יא** יד על אדם כשר שאינו חשוד על שום עבירה ולא על שום ביטול מצוה ולא שני שומעניה אע"פ שאינו גדול בתורה אף על פי שלא עמד בשעת יציאת נשמה חייב לקרוע עליו **יב** [טו] והוא שעומד שם בין מיתה לקבורה **יג** [טז] ותלמידי חכמים פטורים מקריעה זו:

הגה [יז] וי"א דאין חייב לקרוע על אדם כשר אלא אם כן עומד עליו בשעת יציאת נשמה אבל חייב לבכות ולהתאבל עליו (ר"ן פ' האורג והגהות מיימוני פ"ה בשם ראבי"ה) וכן נהגו להקל:

ז טו על חכם [יח] ועל תלמיד חכם יו ששואלין אותו דבר הלכה בכל מקום ואומרה קורעין עליו [יט] אפי' לאחר קבורה ביום שמועה **יד** [כ] אם הוא תוך שלשים יום יז וקורע עליו בשעת הספדו [כא] (לא קרע ביום שמועה וכבר עבר זמן הספדו ולא קרע שוב אינו קורע) (כך משמע בטור וב"י) יח וקורעין עליו **טו** עד שמגלין את לבם

וכבר

שפתי כהן

שמ א פירוש להתאבל כאשר יתבאר לקמן סי' שע"ד: **ב** חייב לקרוע מדרבנן ואסמכוה אקרא: **ג** קודם שיסתום פני המת בקבר ולעיל סי' שלי"ט ס"ג נתבאר דכשמגיע לדין האומת קורע האבל: **ד** כשקורעין על שאר מתים בשעת יציאת נשמה כדלקמן סעיף ה' כן הוא במו"ק ופוסקים שם: **ה** אם אחר ז' כו' כלומר אם מת לו מת אחר ז' שני כדלקמן סעיף כ"א: **ו** על חמיו כו' משמע אבל לא על שאר קרובי אשתו ב"י וכן הוא בטור לקמן סימן זה: **ז** או אשה וכן תינוק קטן מיהו לא נהגו לקרוע על הקטן וכ"כ מהרש"ל מיהו בקטן שלומד מקרא צריך לקרוע לכל הפירושים כ"כ הב"ח: **ח** אבל רגיל לעשות עבירה אף לתיאבון אין קורעין ואין מתאבלין עליו: **ט** וי"א שמומר כו' עד וכן עיקר משמע דאף במומר שנהרג בידי עכו"ם עיקר דאין להתאבל עליו וכ"כ בעט"ז וי"א דאין מתאבלים עליהם וכן עיקר עכ"ל ול"ע שנד"מ לא הביא אלא הגהת אשרי' ואף שכתבו דמתאבלים עליו ולא הביא שום חולק ולפעד"נ שא"א לחלוק על זה והוא הכ"ל שאלה נהרג כן משו"ם פלק כנגד הדין דף מ"ז ע"א וכ' דמומר שנהרג בידי עכו"ם כיון דלא מיקטל בדין הוי ליה מיתתו כפרה ומתאבלים עליו ע"ש וכ"מ מדברי הרמב"ן שהביא הרא"ש פ' אלו מגלחין ע"ש: **י** מתאבלים עליו דהוקם שהרהר בתשובה עכ"ל עמ"ש ולא דק דא"כ כ"ש נהרג ע"ש ב"ד והטעם הוא בהגהת אשרי ואי"ז שם דכיון שנהרג הו"ל כפרה והיינו כדאיתא בש"ס דכיון דשלא כדין מיקטל הו"ל כפרה ועיין עוד לקמן סימן שד"מ ומדיום אנו: **יא** על אדם כשר שאינו חשוד כו' והב"ח כתב דלהכי יונה אדם כשר לא נקרא אדם כשר ואינו נקרא אדם כשר לקרוע עליו אף שלא בשעת יציאת נשמה אלא כשמוהג ומכתב כשרים נזהר אחר מלות ג"ח וכ"כ דעת הרמב"ן והכי נקטינן עכ"ל: **יב** והוא שעומד שם כו' מלי זה משמע קצת שאינו חייב לקרוע אלא בפניו וכ"כ הרא"ש והטור דאפילו עומד בביתו חייב לקרוע אפילו אינו עומד עליו כשידע בין מיתה לקבורה כ"כ הב"ח וע"ש שהאריך ול"כ גם דעת המחבר כן שהרי כתב בא"ח סי' תקמ"ז סעיף ו' ועל אדם כשר אינו קורע אא"כ ידע בין מיתה לקבורה ע"ש מיהו האידנא נהגו להקל בכל ענין: **יג** ות"ח פטורים כו' ודעת הראב"ד והרא"ש גבי כי נח נפשיה דרב ספרא דקבול רבנן דלא למיקרע עליה כי כלהו לחדיא דהיה מייבי ע"ש כנ"ל וכתב הב"ח מיהו דוקא כשהספדו ע"ש וכתב הב"ח מיהו דוקא כשהספדו תוך ל' אבל לאחר ל' אין קורעין אפילו בשעת הספד וכ"כ הרא"ש בשם הראב"ד: **יד** אם הוא תוך ל' יום ואם לא קרע בשעת שמועה יקרע עליו בשעת הספדו **טו** עד שמגלין את לבן ולהרמ"א שבסעיף ח' כ"מ הכא שאינו קורע אלא טפח ובס' למ"ז יסב הבי"י ממ"ש הרמב"ם דבכנו קורע עד שמגלה

טורי זהב

שמ (א) או אם בנו פירוש אם גירשה: (ב) של איש או אשה בטור בשם הרמב"ן הכריע כן דלא כפירש"י הטעם דדומה לס"ת שנשרף שאינו שעדיין היה יכול ללמוד ואי"כ לא היה צריך לקרוע על אשה דקשה על זה שאין יקרע על שעמיד אלא הטעם דדומין בעלמא הוא לס"ת שנשרף שהוא הפסד גדול והרא"ש כתב ועל כן קורעין גם על אשה וכתב רש"ל שלפי פרש"י נמשע דקורעין על קטן אבל בפרק האשה פירש רש"י ומהר"ם והרא"ש שאין לך ריק בישראל שאין בו תורה ומצות ואם כן ודאי קורעין אף על אשה ולא על קטן וכ"ל ע"כ לשונו וכתב מו"ח ז"ל מיהו בקטן שלומד מקרא צריך לקרוע לכ"ע עכ"ל: (ג) שנהרג בידי עכו"ם כו' דע"י כן הוה ליה כפרה. לכאורה קשה בגמרא על בנו שהמיר ומת י"ד יום דקי"ל בבכורי י"ד יום כ"כ בהגהות אשרי סוף פ' אלו מגלחין:

על

חדושי רע"ק

סימן ש"מ. סעיף ה' בהגה. (א) אין מתאבלין עליו. ע' לקמן (סי' שמ"ה) בש"ך (סק"ה):

ביאור הגר"א

שמ [א] מי כו'. מ"ק כ"ג אבל שלא פרע כו': [ב] וצריך לחזור כו'. גמרא שם וכמ"ש הראשונים בשם כו': [ג] או בשולי כו'. גמרא שם: בבגד [ד] וי"א שיוצא כו'. ז"ל מו"ק תניא הקורע למטה או מן הצדדין לא יצא ר"מ יצא ונראה דהלכה כרבנן כו' ומיהו נהגו העולם לקרוע למטה ומאה שמנו העולם בשאר מתים על ד' יסודות: [ה] אם אחר כו'. פסק לסקל דת"ק וקרא לסמוכתא בעלמא הוא: [ו] ועל כו'. שם איפסיק כריב"ג: [ז] וכן כו'. שם לא אמרו לכבוד כו': [ח] או של כו'. מדלא מתרץ בפ"ג דשבת ושם ככה"ג ועי' טור וב"י בשם תה"א: [ט] ואפילו כו'. ורה"מ מאבלות שאביו בכה עליו: [י] אבל רגיל כו' וכ"ש כו'. כמ"ש בפ"ו דסנהדרין דתני ל"ש יכול פירשו אבותיו כו' ור"ס דאין מתאבל דמד"א דינא לגו וכן נמ"ם הפורש מדרכי ציבור אין מתעסקין כו' וכן נהרגי ב"ד בסנהדרין שם דסוי כמו לסכעים כיון שמתיר עצמו למיתה וכמ"ש בספ"ב דחולין כיון שמתיר כו': [יא] וי"א שמומר כו'. גמ' דסנהדרין פ"ו: [יב] וכן מומר כו'. כמ"ש בפ"ו דשבת תינוק שנשבה כו': [יג] וי"א דאין כו'. ממ"ש בתוספתא דסנהדרין קטני עיר הנדחת שהודמו עמה כמ"ד נהרגין ומה"ל אין נהרגין וע"כ ל"פ דרבנן אלא לענין אבל לענין אנינות מודי דאין מתאבלין וקברה לאמונה ס"ל דלאו לחיה ממש דשם מיירי שנדולים קצת ועבדו ע"ז אבל קטן שהי' בין ימינו לשמאלו משיב כישראל ועוד דעיר הנדחת לא שייכא לומר מקיומות לקטן שעבד ע"ז אף נל"ם אינו נסרג. מרדכי פ' היו בודקין: [יד] אף ע"פ כו'. גמ' שם ושם: [טו] והוא שעומד כו'. מדלא קרעו על רב ספרא ואמרו לא גמירנא כו' וגמ' שמתות הכם מיתת כל שעומדים בשעת מיתתו קורעין עליו ומאין עומדין בשעת מיתתו אין קורעין עליו וע"ש ת"ם ושכם ונ"ל אדם כשר הרא"ש ותה"א: [טז] ות"ח כו'. כמו שאין חייבין בעומדים לפני הקטנים כמ"ש בפ"ג דל"ע דדוקא ת"ח שנכנל תה"א: [יז] וי"א כו'. הר"ן בשם י"א וכן משמע לכאורה מגמ' שמתות הכ"ל אבל שהלא לאסוט מפרש דעד הקבורה קאמר: [יח] ועל ת"ח כו'. ירושלמי והביאו הרא"ש בשם שקורעין על חכמים כך קורעין על ת"ח איזהו ת"ח כו' וע"ש סי' ק"ו: [יט] אפי' לאחר כו'. במועדא דרב ספרא קבור ומלי דהוה כו' ואמרינן ה"ל למיזל נמי בגמ' דרב כו' ה"ל לרי"י כו' וכן בירושלמי הביאו הרא"ש שם: [כ] אם הוא כו'. כ' נ' וכל' מני וכמ"ש לקמן: [כא] לא קרע כו'. כ"מ בגמ' שם קבור מאי כו' ה"ל תניא הכם כו' אבל בלא"ה לא

באר הגולה

סימן שמ

כנסת הגדולה

[כג] וכבר נהגו תלמידי חכמים בכל מקום לקרוע זה על זה טפח אף על פי שהם שוים ואין אחד מהם מלמד את חבירו:

הגה יז [כג] וי"א שאין קורעין על חכם אא"כ הוא רבו או שיודעין משמועותיו שמקום דהיינו רבו (הרא"ש והגמ"י בשם הר"מ) יז וכן נהגו להקל במדינות אלו:

ח יח (ד) [כד] על רבו יש שרוב חכמתו ממנו אם מקרא מקרא ואם משנה משנה אם גמרא גמרא כ קורע כל בגדיו עד שמגלה לבו כא וי"א שאינו קורע אלא טפח ואינו מאחה לעולם ואפי' משמועה רחוקה קורע עליו לעולם ואם לא למד רוב חכמתו ממנו אינו קורע עליו אלא כדין שאר מתים שהוא מתאבל עליהם כב ואפילו לא למד ממנו אלא דבר אחד בין קטן בין גדול קורע עליו:

הגה [כה] וי"א לקרוע מעל לבו שאינו מובהק כמי שאינו מתאפס (טור בשם הרא"ש ובית יוסף בשם רש"י ותוספות והר"ן) [כו] תלמידי חכמים שיושבים ביחד ומקשים ומפרקין זה לזה ולומדים ביחד י"א שדינן כרב שאינו מובהק ויש אומרים שדינן כרב מובהק (אלו שני הסברות בטור) [כז] וי"א דאין צריכין לקרוע אלא על רבו שלמדו רוב חכמתו אבל חברים הלומדים זה עם זה או שהאיר עיניו בדבר אחד אינו אלא חומרא בעלמא והיכא דנהוג נהוג והיכא דלא נהוג לא נהוג ואין מורין כן (מרדכי ה"א בשם השאלתות והגמ"י בשם הר"מ) ולכן נהגו להקל במדינות אלו:

ט יט כג על כל המתים קורע עליו טפח (ג) בבגד (ס) העליון ודיו ועל אביו ואמו קורע כל בגדיו אפי' הוא לבוש י' עד שמגלה לבו [כח] כד ואם לא קרע כל בגדיו לא יצא [כט] ונוערים בו (ג) וכל זמן שאותו הבגד עליו אומרים לו קרע אפי' לאחר ל':

י [ל] כה אפרקסותו אינו צריך לקרוע [לא] כו ויש מפרשין שהוא בגד הזיעה הדבוק לבשרו כז ויש מפרשים (ה) דהיינו בגד העליון שקורין קאפ"ה כח ופשט המנהג שלא לקרוע הקאפ"ה על שום מת אפי' על אביו ואמו ולקרוע על אביו ואמו גם החלוק שקורין קאמיז"ה. (כל זה בשם רבותיו הפוסקים ומ"ק לפי' הערוך):

הגה ובמדינות אלו אין נוהגין כן אלא אין קורעין החלוק של פשתן שהוא בגד הזיעה כ ולא הסרבל העליון כא אבל שאר בגדיו קורע באביו ואמו ובשאר מתים שמלבוש העליון תחת הסרבל. (מ"כ בשם רבותינו הצרפתים):

יא כט אחד האיש ואחד האשה שוים לענין קריעה כב [לב] אלא שהאשה קורעת התחתון ומחזירתו לאחריה וחוזרת וקורעת העליון:

יב ל על כל המתים אם רצה מניח שפת הבגד שלימה וקורע מהשפה ולמטה (ו) ועל אביו ואמו (ס) צריך לקרוע כל השפה (וי"א אף על שאר מתים צריך לקרוע השפה (לא מרדכי) וכן נוהגין). (עטרי"ש סי' ו'):

על

טורי זהב

(ד) על רבו כו' כתוב בדרישה על רבו שלמדו חכמה יושב עליו יום אחד או שעה אחת אבילות: (ה) דהיינו בגד העליון שקורין קאפ"ה כו' הטעם בזה בב"י בשם הרי"ב שאינו אלא לנגיעות וכן פסק במו"ק שאין קורעין הגלימא העליונה שקורין רידי"ק והוא הטעם שכתב לעיל שאין נוהגין לקרוע הסרבל העליון ולמטו לומר מה שקורין גלימא לאי"ק ובספר משאת בנימין כתוב שהלא"ק לגבי קריעה מן הדין שהוא מלבוש גמור ולא בא רמ"א כאן לפטור אלא המלבוש שקורין ש"ל מנטי"ל שהוא בגד שלובש מקיף האדם סביב לואכו ומשתלשל למטה שהולכין בו קצת זקנים בקלקלה לנגיעות בבית הכנסת ולא הביא שום ראייה לדבריו והם תמוהים מאוד בעיני דבש"ל מנטי"ל אין הולכין לבית הקברות ואיך יאמר עליו רמ"א בזה שאינו במגלה כי אותו מנטי"ל הוא לכבוד והידור ואין האבל הולך בבגד כזה בעת לכתו ובאגודה פרק אלו מגלחין כתב בהדיא וז"ל ייא כמו קאפי"ש בגלפות או סרבל שו"ל ולכניסות נעשית ובשבתו בביתו אינו לובשו עכ"ל והרי גם הלא"ק אין אדם לובשו בביתו ובספר הנ"ל מביא דברי אגודה אלו לראייה לו ולומר שהאגודה לא מתכוין לזה כי אין אותו הלא"ק במגלה אלא במדינה זאת ולהפלא מאוד על זה דומה בכך דודאי דין אחד לזה דכך למו מלבוש הלא"ק כמו הקאפי"ש במדינות אחרות דאידי ואידי מלבוש עליון קרי למו דהא אין האדם הולך בו בביתו ואם לפעמים לובשו בביתו דעתו בעילה נגד הכוב בני אדם. ועוד אני אומר דאין לאוי אפי' להחמיר ולקרוע הלא"ק דהוי מוגלה דאתא לידי קולא דהיינו בשאר מתים שדין הוא לקרוע הבגד העליון למוד וזה ודאי אינו נכון שלא לקרוע רק הלא"ק ונגאם בו ידי קריעה בבגד שהוא חייב ודאי קריעה וכמו שכתב ב"י בשם הגה"מ ומיימוניות שהמה על הרי"ב בקריעת המקטורי"ן בדרך זה והיינו ממש בלא"ק שבמדינה זו על כן נראה לע"ד ברור דדברי רמ"א בסרבל העליון דהיינו לאי"ק שלנו דאין צריכין קריעה דאף שהוא מלבוש חשוב מ"מ לא בחשיבות תלי' מילתא אלא בזמן שהוא לובש תמיד כן נ"ל: (ו) ועל אביו ואמו כו' כתב רש"ל דמנהגין דעל אביו ואמו מקרעין מצד שמאל ועל שאר קרובי' כגון בניו ואחיו מצד ימין וכן מצאתי עכ"ל אבל במהרי"ל כתוב דקרע לבנו על אמו בצד ימין. ומו"ח ז"ל כתב ונראה מסתברא כיון דעל אביו ואמו צריך לקרוע עד שיגלה לבו והלב משמאלו על כן צריך לקרוע משמאל לגלות לבו וכן נוהגין בקהלות ע"פ רש"ל:

אם

שפתי כהן

שמגלה לבו ומ"ש כן בתי' הגה בל"ע ע"ש: יז וי"א בש"ע כתם כך ומשמע בטור ליתא אלא אדרבה משמע איפכא אלא הוא דעת הר"מ שהביא הרא"ש והגמ"י בשם י"א שהביא לאי' ודאמרינן בש"ס כי מה נפשים דרב שהרב לא קשו דבנן עלים אומרי לא גמלינן מינים אא"ל אביי מי תנית הרב שמת חכם שמת תנית ועוד כל יומא שמעתתי' בפומן בני מדרשא והרא"ש כתב ונ"ל הפך דבריו וה"ט ועוד אפי' אי תנן הרב שמת כל יומא שמעתתים בפומן והכי הוא רב שלנו עכ"ל וכב"י וכ"ל שדברי הרא"ש מבוארין בטעמן ומיהו לא תזה ולי נראה דבתן הכי בגולין בטעמן לפירוש הרא"ש קשיא אמו לא ידעי דבכן דכל יומא שמעתתים בפומן אלא דהוה ס"ל דזהו לא מיקרי רב וקאמר אביי דהוי רב ועיקר הטל מן הספר והכי הל"ל ועוד דכיון דשמעתתי' בפומן הוי רב שלנו ותו מכ"ל לאביי הכי דלמא דבכן ס"ל דשמעתתים בפומן לא הוי רב ותו ל"ל הא' ועוד דהא רב הפרה עכ"ע חכם הוי אלא ה"ט מי קתני הרב שמת חכם שמת תנית דהיינו שיודעין משמועותיו שהלם ועוד כל יומא שמעתתים בפומן כלומר עוד כל היום שמועותיו בפינו וה"כ אנו יודעין משמעתתים שהלם הם ברור: יח וכן נהגו להקל כתב הב"ח משום דס"ל שאפי' שאר חכם שאינו הוא לחכם שמת אלא קטן ממנו כמי אינו קורע ולפע"ד ליתא לנע"ד הכי שהרי בברייתא מפורש חכם שמת הכל כקרוביו הכל קורעין עליו ודקאמר אביי בש"ס מי קתני רב שמת חכם שמת תני אפי' אינו רבו וכמו שדקדק הרא"ש מסך דאביי ומפורש בב"י עכ"ל ולא עמדתי על סוף דעתו דהכי הרי"ע קאמר הכי ומפ' דקך דחכם שמת היינו שיודעין משמועותיו שהלם ועפ"ז הם דברי הרב וכבר כתבתי בסמוך שדברי הר"מ ברורין ומ"מ אני תמה שלא נהגו לקרוע אפי' על חכם שיודעין משמועותיו שהלם ואפי' על גדול ממנו ואין לנו על מה שיסמכו ואולי ס"ל דלא נקרא ת"ח אלא כשיודע דבר הלכה בכל מקום ואפי' במסכת כלה כדאיתא בש"ס וכבר כתב האגודה פ"ק דמו"ק דעתה בעוונותינו אין ת"ח דהא אין יודע אפי' במסכת כלה עכ"ל והביאו מהרש"ל ומהרי"ו בתשובותיהם כמ"ש סי' י"ח ס"ק כ"ח ול"ע: יח על רבו כו' ע"ל ריש סי' רמ"ב סעיף כ"ח: יט על כל המתים כו' כתב מהרש"ל דנהגין דעל אב ואם מקרעין מצד שמאל ועל כל שאר קרובים כגון בניו ואחיו מצד ימין וכן מצאתי עכ"ל וכתב הב"ח סעיף י"ב דכן נוהגין בקהלות וגי' היינו מצד שמאל אבל מדינא משמע דמצד שקורעין על אביו ואמו קורעין גם על שאר קרובים כדמשמע בש"ס ופוסקים וע"ל לקמן סעיף כ"ב או אפשר שכיון שכבר קרע מצד א' לא נהגו להחמיר בכך ולקרוע בצד השני אלא פני בתוספת:

כ ולא הסרבל העליון כתוב בתשובת משאת בנימין סי' פ' דהיינו מה שקורין מאנטי"ל אבל הלא"ק מחייב לקרוע בין על שאר מתים: כא אבל שאר בגדיו כו' כלומר עד שמגלה לבו וכדלעיל סעיף כ': כב אלא שהאשה כו' כלומר בקריעת אב ואם שצריך לקרוע כל הבגדים האשה קורעת התחתון תחלה ומחזירה לאחורים ומחזרת וקורעת העליון כדי שלא תגלה את לבה ויבואו האנשים

כל

באר הגולה

יע כרבי יהודה בברייתא ב"ק דף ל"ג ע"א דפסק רבי יוחנן שם כוותיה: כ לתבים בפ"ע ונדין קריעה מעל אביו והביאו הטור: כא שם בשם הרמב"ן בשם ר"ח והביאו הרא"ש: כב מימרא דאמוראי שם בגמ': כג ברייתא מו"ק דף כ"ב: (ס לשון מהרש"ל לענין קריעה בחיי כן על אב ואם משמאל ושאר קרובים כגון בניו ואחיו מצד ימין וכן מצאתי): כד כן דקדק הרא"ש מהברייתא והמנות הרמב"ן והרא"ש והטור כמנו בקיצור: כה שם בברייתא: כו טור בשם הערוך ופ"ה הרמב"ם בפ"ח: כז שם בשם רבני צרפת: כח שם בשם (וכל זו בשם רש"י): כט שם בברייתא ודרשינן: ל שם בברייתא ובשמ"ק: (ס פירוש כדי שיהיו הקרעים מובדלים לפנים): לא כרבי יהודה שם בברייתא:

נקודות הכסף

ס"ק ה' שמה על המשאת בנימין ולקיים דברי המשאת בנימין כתב שם שכן לאה לבעלי' מוכנין ועלמו מגודל דדוקא הסר"ל מנטי"ל שאינו הולך בו אלא לנגיעות ואפילו כשהולך לילך בשוק לעסקיו או לבית חבירו אינו לובשו רק כשהולך לבית לובשו משום לנגיעות וכבוד הכהם אלא הוי מלבוש ובכבוד כמ"ש מיירי האגודה והקאפ"ש אבל בלא"ק שלובשו כשהולך בשוק ומי שהולך בשוק בלא לא"ק גנאי לו ולאמר מן הפסוקים יתכבו הוי מלבוש ומה

כנסת הגדולה

ובשלמות יוסף ירלה שעמדו על קלם קושיות אלו ותירלו כל אחד לפי דרכו ומלאתי בתשובת בי"ר להרב מהורי"ד יחיאל ענבי' כתב כלשון הזה מה שכלע"ד הוא מ"ש התוס' פרק כ"ב וז"ל והכלם דבכל שלוחה דרבנן יש ללקום אפי' דלא הוי שלים כ"ד כדתנינן בעשרה יוסקין דסמוכי' כב יהלו להיות מבחת לכיבד שלוחו וחשיב דפמכא חמירא החמיר עליו משום דביזה את כב יהלם עלמו והנה יקשה לי על דבריהם ז"ל דלפ"ז איך הכריתו לעיל דבכל שלים יש ללקום אמת דרב יודה אימא דרב יודה החמיר משום שביזהו אותם בשליח דדבנן שאינו מב"ד מכלן ללקום אלא שבהכרת כ"ל שהתוספות ס"ל דמה שאמר ליעד שלוחה דרבנן לא שקר בדבריו אלא שהוא החמם ומלד זה הוא חייב מלקות והחמיר עליו דאם לא היה מלעד שלוחה דרבנן שפי' חייב נדוי לא היה מחמיר עליו לנדותו משום כבודו. והגני מפלד לדך אחרת שבפני מה שברלתי מדברי הרמב"ם דלעורר על דברי חכמים שלפני עוכפי

חדושי רע"ק

סעיף ט'. (ג) בבגד העליון. ואם קרע בבגד התחתון לא יצא וצריך לקרוע העליון. ת' תורת חסד (סי' ל"ס). אבל בת' פרח מ"ה (ח"א סי' ל"ע) כתב דיצא:

שם. (ג) וכל זמן שאותו הבגד. ועל מת אחר אם לא קרע כלל נוהגין בו כ"ז שהבגד עליו תוך ז'. אבל לאחר ז' לא. ע' במקור הדין בהרא"ש של דהוי כמי שאין לו חלוק ומזמן לו אח"כ דחייב לקורעו וע"ל (סעי' י"ס) וכן הוא להדיא לקמן (סי' של"ו):

ביאור הגר"א

לא: [כג] וכבר נהגו כו'. לשון הרמב"ם: [כג] וי"א כו'. כ"כ הרא"ש בשם הר"מ ממ"ש ועוד הא כל יומא שמעתתים כו' אבל הרא"ש הקשה עליו דאדרבה משם מוכח להיפך דקאמר ועוד כו' ומ"ש בב"י מ"מ שבבבל כבר פירשו' שם קרע שאין מתאפס כדין רבו: [כד] על רבו שרוב כו' וי"א כו'. עיין תוס' דמ"ק כ"ה ב' ד"ה ועל כו' ועיין כ"ז בפי' (רמ"ג) (רמ"ג) [רמ"ג] וממ"ם: [כה] וי"א דעל כו'. מהא שמ"ס שבבבל כו"ל וע' תוס' דב"מ ל"ג א' ד"ה ומקל' כו' וע"ל סי' (רמ"ג) [רמ"ג] ס"ל: [כו] ת"ס כו'. ע' רמ"ו שם. דמשמע דדין רבו שאינו מובהק ועוד דרבו מובהק אינו אלא א': [כז] וי"א דאין כו'. ס"ל דכל מ"ס שם במובהק ות"ח שבבבל הכל למורא בעלמא: [כח] ואם לא קרע כו'. מדקאמר ואפרקסותו אינה מעכבת ומכלל דשאר מעכבת. הרא"ש ותוס' בשם הראב"ד: [כט] ונוערים בו וכ"ז כו'. שם ושם ודין מי שלא קרע כלל וכו"ם בקי"ם: [ל] אפרקסותו א"צ כו'. הרמב"ן ומביאו הרא"ש שם דלא כהראב"ד ומביא ראיה מו"ס שם מפא דהסים ר' בנימין אומר משום ר"ע קורע את אפרקסותו ומכלל דלת"ק אפי' לכתחלה א"צ ועי' בפ"ס ד"א: [לא] י"מ שהוא כו'. והביא בערוך ראיה מו"ס בתנן' ד"א הנכנס לבית המרחץ כו' וגירושלמי פ"ב דברכות כו' וע' בהרא"ש שם: [לב] אלא כו'. טור. אבל המרדכי פסק כת"ק:

יג לג על כל המתים יש לו לקרוע בפנים שלא בפני אדם לפיכך יש לו להכנים ידו בפנים וקורע בצינעה אבל על אביו [ואמו] אינו קורע אלא מבחוץ בפני כל אדם:

יד לג על כל המתים רצה קורע ביד רצה קורע בכלי על אביו ואמו ביד לד על כל המתים (ז) אם בא להחליף תוך ז' ימים מחליף ואינו קורע **כג** על אביו ואמו אם מחליף תוך ז' קורע [נג] כל הבגדים שהוא מחליף ואינו מאחה לעולם כמו בפעם הראשון. [נד] (על כל המתים יכול להחזיר קרעו לאחריו תוך שבעה אבל לא באביו ואמו). (רבינו ירוחם בשם הראב"ד):

טו לו על כל המתים (ח) שולל (פי' תופר תפירה בלתי שוה) לאחר ז' ומאחה **כד** לאחר ל' יום **כה** [נה] (ואין חילוק אם פגע בהם הרגל (ד) או לא) (הגמ"י בשם ראבי"ה) על אביו ואמו שולל לאחר ל' יום ואינו מאחה לעולם והאשה שוללת לאלתר מפני כבודה:

הגה וכל זמן שאסור לשלול אפי' לחבר ראש הקריעה ע"י מחט אסור ויש מקומות שנהגו להחמיר אפילו על שאר מתים שלא לשלול תוך ל' ולא אפילו ראש הקריעה אסור לחבר ע"י מחט. (מהרי"ו סי' ו'):

יז לז על כל המתים אם רצה חולץ כתף על אביו ואמו חייב (ט) לחלוץ כתף [נו] והולך כך לפני המטה עד שיקבר [נז] לח ואם הבן אדם גדול ואין כבודו שילך חלוץ כתף אין צריך לחלוץ:

יז לט נשיא דומה לאב לחליצת כתף ולקרוע מבחוץ ולאחוי כל מ הקורעים על חכם שמת כיון שהחזירו פניהם מאחורי המטה שוללין מא ומאחין למחר [נח] וחכם שבאה שמועתו שולל בו ביום ומאחה למחר מב ועל נשיא [נט] ועל רבו מובהק שולל למחר ואינו מאחה לעולם מג על חכם חולץ מימין ועל אב ב"ד משמאל ועל נשיא מכאן ומכאן מד ועל אביו ואמו ועל רבו מובהק רצה מכאן רצה מכאן ואם רצה חולץ שתיהן. (וי"א דעכשיו בזמן הזה לא נהגו לחלוץ כתף כלל (כל בו בשם ר"י) וכן נוהגין האידנא):

יח מה על כל המתים אם לא שמע אלא לאחר ל' יום אינו קורע **כו** ומי שאין לו חלוק ונזדמן לו תוך שבעה קורע אחר ז' אינו קורע מו על אביו ועל אמו קורע והולך [ס] מז לעולם **כז** [סא] (כל בגדיו). (מהרי"ו סי' י"ג):

יט [סב] מח כשם שאסור לאחות קרע שאינו מתאחה (י) כך אסור להפוך צד עליון של בגד למטה ולאחותו מט ואפילו הלוקח אותו אסור לאחותו לפיכך אם בא למכרו **כח** צריך להודיעו נ ואם מכרו לו סתם ולא הודיעו אסור לאחותו עד שידע שאינו מהקרעים שאינם מתאחים נא ואסור למכרו לעכו"ם:

כ נב הקורע (יא) מתוך **כט** המלל ומתוך השלל ומתוך הליקוט ומתוך הסולמות לא יצא אבל מתוך איחוי אלכסנדרי **ל** [סג] דהיינו נג תפירה שהיא שוה למעלה ובולטת מלמטה יצא:

כא נד קרע על המת ומת לו מת אחר תוך ז' קורע **לא** (יב) קרע אחר לאחר ז' מוסיף על קרע הראשון כל שהוא מת לו מת שלישי **לב** אחר ז' של שני מוסיף עליו כל

טורי זהב

(ז) אם בא להחליף כו' כתב מו"ח ז"ל בשם מהרי"ל ומהם מי"ן בגדים יפים שהיו יודעים שלבש אותם קודם מיתת אביו יכול ללובשן בלא קריעה עכ"ל: (ח) שולל פי' תפירה בלתי שוה מלאכה היינו תפירה שוה: (ט) לחלוץ כתף ע"ק דבבא קמא פירש"י על חלוי זה שקרעו בגדיהם עד שנראה תפיהם ונפרשה פירש מ"ש הטור פי' חולץ זרוע ומוציא כתפו מן הקרע היינו במקום שהוא פתוח כבר ולא שיעשה אז קריעה ולא עיין בגמרא שוכחתי: (י) כך אסור להפוך כו' נראה דאם בא לחתוך קניבות הקריעה ולהשליכו ולהוסיף שם חתיכת בגד אחר שרי לאחר י"ב חדש לאביו ולאמו דאין זה בכלל איחוי הקריעה כלל וכן הסכים מו"ח ז"ל בזה: (יא) ומתוך השלל כתב ב"י בסוף סי' זה ובפירש"י דאלפסי ח"ל מולל שני ראשי הקרע בין אצבעותיו וכורכן יחד כעין כריכות ספרים ותוחב שם שנים וג' תפירות, שולל תפירה רחבה. לוקט אוגד בידו כל הקרע לאחד עם קופו ותוחב במחט שנים ושלשה פעמים. סולמות כמעלות הסולם שתופר שתי תפירות ומפסיק וחוזר ותופר למטה שמניח בין תפירה לתפירה הפסק מעט ע"כ לשונו. ועל כן הקורע מתוך אלו לא יצא כיון שנראו הכי היה כמין קריעה: (יב) קרע אחר או מוסיף על הקרע זה טפח כמ"ש למטה: והוא

שפתי כהן

האנשים העומדים שם לבוא לידי הרהור ואף ע"ג דכתב הרב בסמוך דאין נוהגין לקרוע החלוק מכל מקום כשמגלה החלוק כמי איכא פריצות כמו מגלה לבה כ"כ הב"ח בסעיף י': **כג** על אביו ואמו אם מחליף כו' היינו בחול אבל בשבת אף על אביו ואמו מחליף ואינו קורע ואם אין לו להחליף מחזיר הקרע לאחוריו כדאיתא בש"ס דף כ"ד ע"א וכ"כ הרמב"ם בפי' וכן משמע לקמן סימן ת' וע"ש ומיהו היינו דוקא כשמחליף בבגדים של חול אבל בבגדי שבת נוהגין איסור כדלקמן סי' ש"ע סעיף ג': **כד** לאחר שלשים מותר ג"כ לשלול בערב הרגל ודוקא סמוך לערב לאחר שהתפללו מנחה מהרי"ו סי' ז': **כה** ואין חילוק כלומר אע"ג דרגל מבטל גזירת ז' ול' כדלקמן סימן שצ"ט היינו דוקא לענין אבילות אבל לענין קריעה וכל מילי דקריעה בעינן ז' ול' ממש כ"כ ב"י בשם הגמ"י בשם ראבי"ה והוא בתשובת מיימוני מיהו האידנא נהגו לאחות הקרע כל שעבר האבילו' והכא דומים לטעמא דראבי"ה דאמרינן בש"ס דאבילות לחוד וקריעה לחוד ואקשי"ל כהרמב"ן (לקמן סעיף ל') דכשם שאין מתאבלין על הקטן כך אין קורעין דהא דאמרינן בש"ס אבילות לחוד וקריעה לחוד היינו לומר דלית ביה הלי כללא דהלכה כדברי המיקל באבל אבל לענין כל שאר מילי אין חילוק וכמ"ש הרמב"ן שם ומביאו ב"י וכתב דהכי נקטינן וכן לקמן סימן שצ"ט שכתבו הפוסקים סתמא שהרגל מבטל גזירת ז' ול' משמע דכל הגזירים שייך בז' ול' מבטל מכל דבר כן נ"ל: **כו** ומי שאין לו חלוק לקרוע כגון שהוא פוחח (פי' בגדיו קרועים) או שהיה לבוש בגדים שאולים. המג"ן. או שאין לו רק החלוק התחתון של פשתן שאותו אין קורעין כדלעיל סעיף י' בהגה ב"ח: **כז** כל בגדיו היינו אותן שעליו בשעת שמועה אבל לא אותן שמחליף כדלעיל סעיף ז': **כח** צריך להודיעו ומקום ומקח טעות אבל מקום איסורא א"צ להודיע דהא אפילו בסתם אסור ללוקח לאחותו כדלעיל ס"י ע"ז באותו ואת בנו. המג"ן. והב"ח כתב דל"ד דהתם דין איסור הכל יודעין מה שאין כן דין קריעה דלאו כ"ע דינא דקריעה גמירי: **כט** המלל כו' עיין ט"ז מה פירושו: **ל** דהיינו תפירה כו' והוא שקורין בל"א איב"ר נא"ט כמו שעושין בתפירת הכתונת וי"מ אותו כמו התפירה שעושין המיעין בבתי שוקיים שמחזין וכופפין הבגד הזלא מהתפירה לשני לדדי התפירה ותופרין אותו בשני לדדיו ומותחין אותו עד שאין ניכר התפירה. פרישה וע"ב: **לא** קרע אחר היינו שבאותו קרע מוסיף וקורע עוד טפח או מרחיק שלש אצבעות וקורע עוד טפח כדלקמן סעיף כ"ג: **לב** אחר ז' של שני כתב הב"י ומשמע אם מת לו מת תוך ז' לשני אע"פ שקרע על שני קרע אחר וע"מ אין להוסיף כל שהוא על הקרע ראשון כו' ולי נראה איפכא דבתוך ז' של שני צריך טפח ואפשר ה"ק קאמר אין להוסיף עליו כל שהוא אלא צריך טפח ודוחק:

באר הגולה

לג לשון הרמב"ם שמימרא דרבי מ"ח בר אבא וכו' שם והוסם ב' פירושים פי' רש"י בפנים בחד ומבחוץ בפני כעם ופי' הר"ן גילוח שמכניס ידו תחת חלוקו וקורע וכ"ש הרמב"ן והרא"ש שלפנינו כפי' הרמב"ם: לג שם כי אתא רבין וכו': לד ברייתא דף כ"ד ע"א: לה מדין דלעיל דמחליף ואינו קורע: לו ברייתא שם דף כ"ב ע"ב: לז שם בברייתא וכפירוש רש"י וכן פ"ש וכל הגאונים: לח ברייתא שם אבל לכמי והרמב"ן למדו מברייתא דלעיל בבבלי שם: לט שם בברייתא דף כ"ב ע"ב: מ שם במעובדא דרב הונא דף כ"ה ע"א: מא למבא שם בש"ע וכתב ב"י דדייק לה מדקתני שוללין לאלתר ולא קתני מאחין ולא מהמעינן בגמרא דמוהר בו ביום: מב שם ברמב"ם: מג ברייתא שם: מד הכלים שם בדלא פי' בברייתא וכ"כ הטור: מה בגמ' ונפשטה שם וכרבי מני דף כ' ע"ב: מו לרבי זירא שם: מז טור בשם בה"ג וכ"ש הרמב"ן: מח ברייתא שם דף כ"ו ע"ב והרשב"א הרי"ף והרא"ש וכ"כ הרמב"ן בשם בה"ג: מט ב"י שם בברייתא: נ ברייתא נראה דבשי ודאי לעיל קי"ש סעיף ו' וקיימו שם סעיף ו' דכלא הודיעו אינו מותר שאני הכא שרגלים לדבר דאם היה מן הקרעים המתאחים היה הוא הוצרו שהקרע פותח בדורים: נא בעי באבל רבתי: נב ברייתא מ"ק דף כ"ו ע"ב: נג כפי' הרמב"ן בשם הראב"ד: נד לשון הרמב"ם שם פ"ח וכמ"ד דתוך ז' קורע שם דף כ"ו ע"ב וכ"ש הרי"ף והרא"ש:

נקודות הכסף

ומה שמה דהא בהרא"ל מנטי"ל אין הולכים בו לבית הקברות ואיך יכתה עליו לפי"א כו' לקיים דמה נבך שאינו הולך בו לבה"ק אפו בגד שצריך קריעה אם לא לבשו בשעה שהלך לבה"ק לא ילבש קריעה לחיוב ועוד דהא כתב בה"ג שם דהלך קלא אקנים מקרקקא ללובשו בב"ה בשעת המספד וכן כמה לו מה בנה"ק כו':

חדושי רע"ק

סעיף ט"ז בהגה. (ד) או לא. משמע בפשוטו שאין עולה כלל ומונין ל' יום ממש. אולם לענ"ד המעיין בת' מיי' (סי' י"ז) יראה דימים שלפני הרגל עולי' לשבעה והרגל בעצמו אף עולה ור"ה עולי' לז' ומשלים עד ל' ויום א' שלפני ר"ה ור"ה עצמו הם י"ד יום. וח' שלפני יוה"כ ויוה"כ י"ד הרי כ"ח ומותר לאחות הקרע ב' ימים אחר יוה"כ ועל אביו ואמו מותר לשלול. ועיקר החידוש שאין הרגל דלאחר ז' מבטל כל השלשים לענין איחוי. (אח"ז כב מצאתי שכ"כ בתפל"מ):

ביאור הגר"א

[נג] כל הבגדים כו' ואינו מאחה כו'. דאין הלכה כחד לגבי תרי. הרי"ף ור"פ וכירושלמי והביאו הרא"ש שם ... [נד] על כל המתים יכול כו'. ולא משמע כן ... [נה] ואין חילוק כו'. עמ"ך: [נו] והולך כך כו'. כמ"ש. ולמד ממ"ש בספ"ק ... [נז] ואם הבן כו'. הרמב"ן על ומ"ש (קיב) ... [נח] ומכם כו'. והרמב"ן תמה עליו ... [נט] ועל רבו מובהק שולל למחר. ... [ס] לעולם כו'. ירושלמי ... [סא] כל בגדיו. עמש"ל בסי"ד: [סב] כשם כו'. כמש"ל דירושלמי ... [סג] דהיינו תפירה שוה כו'. כהשגת הראב"ד והכלבו ... אבל

כל שהוא נו וכן מוסיף והולך עד טבורו הגיע לטבור מרחיק ג' אצבעות וקורע נתמלא לפניו לג מחזירו לאחוריו נתמלא מלמעלה לד הופכו למטה [מד] נתמלא מכאן ומכאן נעשה כמי שאין לו חלוק שאינו קורע:

כב נז אמרו לו מת אביו וקרע ואחר ז' מת בנו והוסיף מתאחה התחתון ולא העליון. אמרו לו מת בנו וקרע ואחר ז' מת אביו אינו מוסיף אלא לה קורע קריעה אחרת שאין אביו ואמו בתוספת:

כג נח מי שמתו לו שני מתים כאחד או שבאה לו שמועה משנים כאחד קורע קריעה אחת על שניהם נט קרע ואח"כ מת לו מת אחר (תוך שבעה) (טור) קורע קרע בפני עצמו בין באורתו קרע עצמו שמוסיף בו וקורע עוד טפח או מרחיק ג' אצבעות וקורע טפח לאחר ז' מוסיף על קרע ראשון כל שהוא ס מת אביו או אמו ואחר משאר קרוביו קורע תחלה על אביו או על אמו עד לבו ומרחיק שלשה אצבעות וקורע טפח על המת האחר מת אביו וקרע ואחר ז' מת אחד מהקרובים מוסיף על קרע הראשון ותחתון מתאחה ועליון אינו מתאחה, מת אחד מהקרובים וקרע ואח"כ מת אביו או אמו בין בתוך ז' בין לאחר ז' מרחיק ג' אצבעות וקורע מן הצד בשפת הבגד לו שהרי צריך להבדיל קמי שפה וקורע עד שמגיע ללבו [מה] מתו אביו ואמו כאחד קורע קרע אחד על שניהם:

כד [מו] סא אמרו לו מת אביו וקרע ואחר כך נמצא שהוא בנו יצא ידי קריעה (יג) והוא שנודע לו תוך כדי דיבור ואם לא נודע לו עד אחר כדי דיבור לא יצא לז אבל אם אמרו לו מת לך מת וכסבור אביו הוא וקרע ואח"כ נמצא שהוא בנו לח יצא אפילו לא נודע לו עד אחר כדי דיבור:

כה סב היה לו חולה ונתעלף וקרע עליו ואחר כך מת אם מת תוך כדי דיבור של קריעה אין צריך קריעה אחרת ואם לאו צריך קריעה אחרת:

כו [מז] סג אמרו לו מת אביו וקרע ונהג קצת ימי אבילות ואח"כ אמרו לו לא מת והפסיק וחזרו ואמרו לו (יד) בפעם הראשון מת כמו שאמרו הראשונים לט יצא מ ידי קריעה:

כז סד קטן שמת לו מת מא (טו) מקרעין לו:

כח סה הקורע בשבת על מתו אע"פ שחלל שבת יצא ידי קריעה:

כט [מח] הקורע (טז) סו בחלוק גזול מב לא יצא ידי קריעה:

ל סז קטן מג דלא קים לן ביה (ס) שכלו לו חדשיו שמת בתוך ל' [מט] או אפילו ביום שלשים (יז) אין קורעין עליו:

לא סח אין קורעין ביום טוב סט אפי' בי"ט שני של גליות אפי' קרובים של מת ע אבל בחול המועד קורעין (ז) על כל אחד כפי מה שהוא אם עומד בשעת יציאת נשמה או אם הוא אדם כשר או חכם על כל אחד כדינו שנתבאר:

הגה וי"ס דנוהגין שאין לקרוע בחול המועד מד (יח) רק על אביו ואמו מה ועל שאר מתים קורעין לאחר המועד (ת"ה סי' רפ"ט) מו ובמקום שאין מנהג יש לקרוע על כולם:

לב עא שמע ברגל שמועה קרובה קורע ואפילו אם אחר הרגל מז (יט) תהיה רחוקה:

טורי זהב

(יג) והוא שנודע לו תוך כדי דיבור עיין מה שכתבתי מזה בסי' של"ד סעיף ל"ב: (יד) בפעם הראשון כו' אבל אם היה מי בפעם הראשון לא יצא ידי קריעה דהא אחר כדי דיבור הוא: (טו) מקרעין לו בטור כתוב ומפני עגמת נפש פירוש כדי להרבות בהספד. כתב הרי"ף גילות וקטן שהגיע לחינוך קורעין לו (ס) כדרך שמחנכין אותו בשאר מצות. ופירש ב"י דהיינו אפי' היכא שמת לו מת דלית ביה משום עגמת נפש. וכתוב בדרישה *מכאן ראיה קצת שקטן שהגיע לחינוך צריך לנהוג כל דיני אבילות ע"כ. ונראה לי דאף ביום שמועה קרובה דהוי כמו יום הקבורה כמו שכתב לקמן סימן ת"ב הוה דינא הכי דגם שם איכא עגמי נפש וכבוד למת לעיני הרואים קריעה של קטן (ו) ויש מי שחולק על זה ואין בדבריו מובן: (טז) בחלוק גזול לפי שהגוף של חלוק בעבירה מה שאין כן בקורע בשבת אין עבירה בגוף החלוק: (יז) אין קורעין עליו לפי שהקריעה היא דרבנן וספיקא לקולא: (יח) רק על אביו כו' לפי שבמרדכי והגה"מ דיעות שאין לקרוע כלל בח"ה על כן מכריעין לחלק בין אב לשאר קרובים אבל במקום שאין מנהג יש לקרוע על כולם בח"מ דהעיקר כהאי דיעה שקורעין בח"מ דמשמעות המשנה כך היא. וכתב מו"ח ז"ל אע"פ דנהיגין שלא לקרוע על שאר מתים בח"מ היינו אם אפשר לקרוע אחר המועד אבל היכא דשמע שמועה קרובה ברגל ולאחר הרגל נעשית רחוקה דאינו יכול לקרוע אחר הרגל בזה ליכא מנהג ויש לתפוס כהלכה דקורעין בח"מ עכ"ל. וכתב עוד בשם רש"ל ונראה בעיני היכא ששמע שמועה רחוקה אין קורעין במועד אפילו על אב ואם אלא קורע אחר הרגל דמאחר שנפסק ממנו אבילות לא חזיל הקריעה לדחות הרגל עכ"ל: (יט) תהיה רחוקה פי' דאמרינן בגמרא אין קריעה אלא שבעה והוה אמינא דבכאן אינו קורע כיון שלא ינהוג שבעה אחר המועד דהא יהיה רחוקה קמ"ל דלא כן הוא דלא אמרו אין קריעה אלא שבעה אלא אם שמע בי"ט עצמו דאינו יכול לקרוע ולאחר הרגל יהיה רחוקה ולא ינהוג בו אבילות אלא יום אחד בזה לא יקרע אפילו אחר הרגל אבל בשמע שמועה קרובה בחול המועד דיכול לקרוע קורע בח"מ אע"פ שלאחר הרגל יהיה רחוקה ולא ינהוג אלא יום אחד מכל מקום עכשיו זמן קריעה היא לו דאין הרגל מפסיק אלא האבילות ולא הקריעה:

קרעו

שפתי כהן

לג מחזירו לאחוריו וקורע מלפניו: לד הופכו למטה ויש לו בית צואר מאחריו ויקרענו: לה קורע קריעה אחרת כו' והב"ח כתב דלאו בקריעה הראשונה שקרע על בנו הבדיל קמי שפה א"צ קריעה אחרת וסגי במה שמוסיף על הקרע הראשון ואין זה נראה לענין דינא דאף לפי פירושו מוכח מהראב"ן להראב"ים אפילו הבדיל קמי שפה צריך קריעה אחרת וכן משמע פשט דבריו וכתב עליו הרמב"ן שיטה כיון וכ"פ רבינו ירוחם וכ"כ ב"י בשם הראב"ד וכן נראה דעת הרב שהרי על פי שכתב לעיל סעיף י"ב שנוהגין להבדיל קמי שפה על כל המתים שהם כאן ובסעיף כ"ג כדברי המחבר וכן הטעם: לו שהרי צריך כו' ומשמע אף על פי שהבדיל קמי שפה גם בקריעה הראשונה ומ"מ כיון שצריך גם עתה להבדיל א"כ כל שמוסיף אינו מבדיל לכך צריך קריעה חדשה: לז אבל אמרו לו כו' והב"ח פסק דבכה"ג לא יצא ידי קריעה ולא מיקרי שהם אלא הקורע על מתו מי שהוא א"צ לחזור ולקרוע אפילו לא נודע לו מי הוא עד אחר כ"ד קדם ע"ש ועי"ל סימן רל"ד סל"ב: לח יצא וכתב דינו בשם כ"י פרק א"נ דהם א"ל מת לו מת סתם ולא יודע אחזו וקרע סתם ואח"כ נודע לו מי הוא יצא ידי קריעה די"ם בגילה ע"כ: לט יצא ידי קריעה כי אבל אמרו לו מת וקרע ולא מת ואחר כך מת לא יצא ידי קריעה כמ"ש בקמ"ה ומביאו הטור: מ ידי קריעה ולענין ז' ימי אבילות קבוע היה נוהג כיון שחלה עליו אבילות והנו אע"פ שבטל מקצת הימים בנוגע עולין לו ואין משלימין לאבילות ודבר זה צריך תלמוד למנין שם ומביאו הטור ועי"ל סימן ש"ה: מא מקרעין לו מפני עגמת נפש ועיין בטור ומ"ש בשם הרי"ף גילות ועיין לקמן סימן שמ"ו: מב לא יצא כו' דלא דמי לקרע בשבת שגוף החלוק אינה עבירה אף על פי שהמעשה שעשה הוא עבירה אבל הכא גוף החלוק הוא עבירה: מג דלא קים לן כו' אבל קים לן דכלו חדשיו כגון שבעל ופירש אפילו מת בתוך ל' קורע ומתאבל עליו: מד רק על אביו כו' ואין חילוק בין יום קבורה ליום שמועה רק בין אביו ואמו ושאר קרובים ב"ח: מה אבל על שאר מתים כו' כלומר קרוביו אבל על שאר אדם כשר נהגו להקל שלא לקרוע כלל כדלעיל סעיף י' בהג"ה: מו ובמקום שאין מנהג כו' כתוב בתשובת מ"ש בסימן ע"ב דהיינו בכל מלכות פולין דאנו באשכנז נהגו שלא לקרוע כי אם על אב ועל אם וכמ"ש הרב בא"ח סי' תקמ"ז סעיף י' אבל במלכות פולין יש לקרוע על כולם: מז תהיה רחוקה פי' ולפי' לפי מנהגינו לעיל סעיף ל"א דאין קורעין על שאר קרובים בחש"מ לא נהגו כך אלא היכא דיכול לקרוע אחר הרגל אבל היכא דמעשית רחוקה לאחר הרגל דאין יכול לקרוע אחר הרגל בזה ליכא מנהג ויש לתפוס כהלכה וכתוב הגהות כ"ל וכתב ומהרש"ל היכא דשמע

באר הגולה

נו שם בברייתא ובפסק: נז ב"י שם בברייתא וכר' יהודה בן בתירא שם בגמרא וכפירושו דריב"ב פלו"ב אריסא דריסא ולא אפיסא דריסא וכתב הרמב"ן ורבינו ירוחם שכן עיקר: נח לשון הטור מדברי הרמב"ן בשמ"ה ושם בברייתא: נט לשונו לעיל סעיף כ"א: ס שם וכר"י בן בתירא שם בגמרא: סא ברייתא ובדמפרש לה שם בגמרא מדר' דף פ"ו ע"א ובדעת הרי"ף והרא"ש והר"ן: סב שם נגדים ברייתא ובגמרא: סג טור בשם הרי"ץ גיאות וכמ"ש בשם הרמב"ן: סד ברייתא מ"ק דף כ"ו ע"ב מפני עגמת נפש שיבכו הרואים לפ"י: סה ברייתא שבת דף ק"ה ע"ב: סו טור בשם הרמב"ן מהירושלמי: סז שבת דף קל"ו: (*פירוש שבעל ולא פירש ובדעת הרמב"ן הביאו הטור): סח משנה מ"ק דף כ"ד ע"ב: סט שם למ"ש שם בפרק י"א וכן כתב הרמב"ן בשמ"ה: ע משנה וגמרא שם: עא טור בשם הרמב"ן בשמ"ה:

נקודות הכסף

ס"ק ט"ו * מכאן ראיה קצת שקטן שהגיע לחינוך כו'. ולענ"ד דדוקא בקריעה אמרינן הכי דהא כתב הרא"ש פ"ג אלו מגלחין מחלוקת דבני מחכים ושכנתא אם נעשה בן י"ג שנה בתוך ז' ימי אבילות אם צריך לנהוג ז' ימי אבילות אלמא דבעודו קטן פשיטא דאין צריך לנהוג אבילות וכן משמע בטור ומחבר לקמן סימן שצ"ו ע"ש:

כנסת הגדולה

לו לא הוי בידיה אלא מכח מרדום חיים לפי' וקריב מלקות והקשה בעל התלמוד וכינגדי' ומי' לה"ג אלא שאני המתקפי עליו ובכל כמהגו שיכול להחמיר וכן דעת התוספות עכ"ל הרב הבאר וגבר אתה רואה בעיניך שלא נחייבנו כל הקושיות שהקשיתי לפי דברי הרב גם אם הלחשון גם את הכני ולעיקר קושיתו כדברי תוס' אינו רואה לה מקום דגפי דלפי האמת דמשיה

דגול מרבבה

סימן שמ

(ט"ז) ס"ק ט"ו. צריך לנהוג כל דיני אבילות. ובסימן שצ"ו מבואר שלא כדברי הדרישה ונלמ"ד דלא שייך כאן חינוך שמתוך זה אסור שבטלו מתלמוד תורה אבל בקריעה אין כאן ביטול תורה ועיין בנה"כ מש"נ ג"כ על הט"ז בזה:

ביאור הגר"א

אבל הרמב"ן חולק וכ' שהיא שוה למעלה ולמטה וכמ"ש בירושלמי איזהו האיחוי כאליכ: [מד] נתמלא מכאן כו'. ירושלמי שלמו אלו ואלו נעשה כפותח פי' ואינו קורע תה"ח: [מה] מתו אביו ואמו כא' כו'. דריב"ב ל"ש אלא הם עם שאר קרובים תה"ח: [מו] א"ל כו' אבל כו'. כפי' הר"ן וה"ש דרב אפי לא לאפלוגי אתא: [מז] א"ל כו'. נלמד מהפסיק שקדם דוקא ואח"כ מת כו': [מח] הקורע בחלוק כו'. ירושל' פ"ג דסוכה על מ"ש נבל"מ הקורע בשבת בעון קומי' ר' יוסי לא כן א"ר בשם ר"ש בן יהוצדק לולב גזולה אין אדם יוצא י"ח ר"ל משום מצוה הבאה בעבירה ומשני פ"ל שאני גופא עבירה ברם הכא הוא עבד עבירה כך אנו אומרים הולא מלה מדס"י לכה"ל אינו יוצא בה י"ח בנסח וכתב הרמב"ן וש"מ שהקורע בחלוק גזול לא יצא י"ח: [מט] או אפי' כו'. אע"ג דבמ"ק כ"ו ב' אמרינן אבילות לאוד כו' היינו דלימא לאפוקי כללא דלעולם כדברי המיקל אפילו יחיד

חדושי רע"ק

ט"ז ס"ק ט"ו. (ס) כדרך שמחנכין אותו. ובדרישה כ' דבקטן ממש קורעין לו קצת מפני עגמת נפש. ובקטן שהגיע לחינוך קורעין לו כדין קריעה שפה: באר"ד. (ו) ויש מי שחולק ע"ש. הוא דעת ת' משאת בנימין (סי' ע"ט): סעיף ל"א. (ז) על כל אחד. כ' נמ"ל דדוקא כשמת או שמע במועד דהוא שעת חימום אבל מת בי"ט ידחה הקריעה עד זמן החבל כיון דבלא"ה כבר נדחה ע"ש:

יחיד

לג עח ההולך בבגד קרוע לפני המת שמראה עצמו שקרע ולא קרע ה"ז גוזל את החיים ואת המתים:

לד עט האומר לחבירו השאילני חלוקך שאבקר את אבא שהוא חולה והלך ומצאו שמת מח (כ) קורעו ע ומאחהו ומחזיר לו חלוקו ומשלם לו דמי קרעו מט ואם לא הודיעו הרי זה נ לא יגע בו:

לה עד המשאיל לחבירו חלוק לילך בו לבית האבל אינו רשאי ליטול ממנו עד שיעברו ימי האבל. נא (ונמצא המשפט סימן סמ"ח סעיף כ' לא פסק כן) (ס):

לו נב עה קורעין על שמועות רעות כגון שנקבצו רוב הצבור למלחמה ושמעו שנגפו לפני אויביהם עו אפילו לא נהרגו אלא המיעוט מהם (והוא הדין אם הלכו בשבי). (ל"י פל"ח):

לז עז השומע (כא) ברכת השם עח ואפילו ברכת הכינוי (רמב"ם פ"ב מהל' עכו"ם ל"י) [נ] (ואפילו אמרו בלשון לעז הוי כינוי) (ל"י פ"ד מיתות) חייב לקרוע נג (כב) והוא שישמענה מישראל נד (וי"א דמומר הוא דינו כעכו"ם) (ג"י שם) נה עט ואפי' השומע מהעדים האך בירך פלוני חייב לקרוע פ והעדים אינם צריכים לקרוע פעם אחרת [נא] פא הרואה ס"ת נו שנשרף פב או תפילין פג או אפי' מגילה אחת מהנביאים או מהכתובים נז (כג) קורע שתי קריעות (כד) פד ודוקא ששורפין אותו בזרוע נח וכמעשה שהיה:

לח פה הרואה ערי יהודה בחורבנן או ירושלים או בית המקדש חייב לקרוע (ועיין בא"ח סימן תקס"א):

לט פו כל אלו הקרעים רשאי נט למוללן ס (כה) לשללן סא ללקטן לעשותן סב כמין סולמות [נב] פז למחרתו אבל אין מתאחין לעולם:

שפתי כהן

דשמע שמועה רחוקה אינו קורע בגדל אפילו על אביו ואמו ע"כ עכ"ל ב"ח: מח קורעו ומאחהו אע"ג דעל האב אין מאחין לעולם כדלעיל סעיף ט"ו שאני הכא שאין כתן לו רשות לקרוע שלא יתביים גם לא הקנהו הבגד מאחהו: מט ואם לא הודיעו שהלך לבקר בו השואל: נ לא יגע בו וכ"ל דאף אם קרע לא ילא דהוי שואל שלא מדעת וגזלן הוי ובחלוק הגזול לא ילא כדלעיל ס"ה: נא ונמ"מ כו' ולעד"נ דל"ק דהם כתב שאל חלוק מחבירו לילך בו לבית האבל כדי שילך ויחזור עכ"ל כ"ל דהשואל בקש מהמשאיל א"כ לא מכוין אלא לטובת השואל למלא בקשתו ויכול לומר לו לא השאלתי לך אלא שתלך ותחזור אבל הכא כתב המשאיל לחבירו כו' ר"ל טוען שהמשאיל בא מעצמו לזכות להשואל במלות שקיים מלות ניחום אבלים א"כ כל יומא ויומא כמי' מלוה עלים כן כ"ל ובב"ח ובסמ"ע כתבו ישובים אחרים דחוקים גם לא כתייסב לפי דבריהם לאיזה לורך כתבו הטור דין זה כאן שאין לו שייכות אלא בחו"מ גם למה הביא בב"י דברי הרמב"ם שבחו"מ כאן אבל לדידי א"ש דבחו"מ מיירי לענין ממונא וכאן לענין איסור ודוק: נב קורעין כו' דכתיב ויחזק דוד בבגדיו ויקרעם על שאול ועל עם ה' כי נפלו בחרב וכב"י בשם ר' ירוחם דלפי הפסוק נראה שחייב להתאבל כל היום ולפיכך אינו אוכל עד לערב ע"כ ומביאו ד"מ וכלמה דהיינו דמאחין למחר: נג והוא שישמע מישראל לדעת הרמב"ן והטור דבשם המיוחד חייב לקרוע אפילו בעכו"ם ופי' שם המיוחד בין בכתיבתו בין בקריאתו וע"ב"ח: נד י"א כו' וכב"ח חלק ע"ז לפי מה שפי' הוא דברי הרמב"ם והשמיט דלפי"ז בישראל מומר חייב לקרוע ואין דבריו מוכרחים ע"ש: נה ואפילו השומע מהעדים כו' כלומר כגון ששמע מהעדים שפלוני בירך השם אע"פ שלא שמע הגדוף מפיו ממש חייב השומע ומפי העד לקרוע וה"ל לשמוע מפי העדים אלא אפילו מאחד מן העדים והיינו כשאינו עד המעיד בב"ד אלא ששמע הגדוף ממש מפי אותו ששמע הגדוף ממש מב"ע שזה לא הוליא מפיו הגדוף ממש אלא שאמר פלוני גדף השם חייב השומע לקרוע אבל השומע מפי אחד פלוני גדף השם והוא עצמו לא שמע הגדוף ממש אלא שמעו מפי אחד מהעדים אין זה המאמין חייב לקרוע כל זה כתוב בספר ת"ה דלאו בירושלמי עכ"ל ב"ח: נו שנשרף והיה נקרע ונמחק ונמחק בזרוע בין מישראל בין מעכו"ם דהכל תלוי כשרואה מחלל השם בזרוע ב"ח: נז קורע ב' כו' א' על הכתב וא' על הגויל: נח וכמעשה שהיה בספר יהויקים את המגלה: נט למוללן שאוחז ב' לאחי הקרע בין האלבעות וכורכן יחד ותופר שנים או שלשה תפירות: ס לשללן תפירה רחבה שתפר תכוב בגומים אחת: סא ללקטן שאוחז כל הקרע לאחי על קופו ותופר במחט ב' או ג' פעמים: סב כמין סולמות פי' כמעלות הסולם שתופר ב' תפירות ומחל ותופר למטה והניח בין תפירה לתפירה הפסק כל זה מדברי ר' ירוחם שהביא ב"י:

טורי זהב

(כ) קורעו ומאחהו אף על פי שאמר קרעים של אב אינם מתאחים הכא שאני שלא נתן המשאיל רשות רק לקרוע שלא יתביים גם אגב לא הקנהו לו הכי דלא כדעת הטור: (כא) ברכת השם שאומר יכה יוסי את יוסי: (כב) והוא שישמענה מישראל דאם היה קורעים על עכו"ם יתמלאו כל הבגדים קרעים: (כג) קורע שתי קריעות אחת על הגויל ואחת על הכתב: (כד) ודוקא ששורפין אותו בזרוע ומשמע דוקא בשריפה אבל בשאר כליון לא וכ"ש ב"י דהכי משמע בירושלמי ולא משמע הכי בגמרא שלנו שהרי אמרינן דבת כעניתי הוה בעית למיבלע תפילין של רבי אבהו אמר חייבנא שתי קריעות אמרו ליה הכי אמר שמואל לא אמרו אלא בזרוע וכמעשה שהיה ביהויקים ולא אמרו שלא אמרו אלא בשריפה דוקא ובירושלמי אמרו בלשון זה לא אמרו אלא על מי שקרעו מלך ישראל בזרוע והכא ע"כ מלך ישראל לאו דוקא כמו שכתב ב"י גופיה והוא משמעות כל הפוסקים מגילה כמו מה שזכר שריפה הוא כמו לאו דוקא כיון דבגמרא שלנו ליתיה ע"כ ודאי שריפה לאו דוקא וכ"פ מו"ח ז"ל: (כה) לשללן כמו שנתבאר בסעיף כ':

באר הגולה

[illegible]

כנסת הגדולה

[illegible]

ביאור הגר"א

יחיד נגד רבים אבל הוא כשאר ל"מ אע"ג דיליף מקרא ולאפיקם כו' אסמכתא בעלמא הוא דאין באבילות מד"ת כלל רק אבילות יום ראשון לדברי הגאונים ואף בזה חולקין עליהם אבל קריעה ופ"ד ונזיחת שלפים בכולה סכל מד"ם תס"ל ע"ם: [נ] ואפילו אמרו כו'. ל"מ שם דגלה"ק הקל"ל מי גמירי: [נא] הרואה ס"ת כו'. א"ל פ"ט על שריפי התורה לא כו': [נב] למחרתו. דאין ענין לזה ז' ול' כיון שאינן באבילות. שם:

[illegible]

דגול מרבבה

(שך) ס"ק נ"ב. ד"ה דמאחין למחר. דבריו לא"ע שהרי קריעה שעל שמועה לעוה"ב הוא הקרעים שאין מאחין לעולם וכמו שפסק בש"ע בסוף הסי' וכן הוא בהדי' בגמ':

הלכות אנינות

שמא מי שמתו מוטל לפניו בשבת או ביום טוב ודיני האונן. ובו ו' סעיפים:

א א (א) אמי שמת לו מת [א] שהוא חייב להתאבל עליו ב קודם קבורה ג (א) אוכל בבית אחר אין לו בית אחר אוכל בבית חבירו ד אין בית לחבירו עושה לו מחיצה ואוכל [ב] באפי' מחיצה של סדין סגי אם תקע שולי הסדין בענין שאינו ניטל ברוח גואם אין לו דבר לעשות מחיצה מחזיר פניו ואוכל ובין כך ובין כך ה דואפילו הוא בעיר אחרת ו (ב) (ב) האינו מסב ואוכל (ג) ואינו אוכל בשר ואינו שותה יין (ד) ואינו מברך ברכת המוציא ולא ברכת המזון ואין מברכים עליו ולא מזמנין עליו [ג] (ס) אפילו אם אוכל עם אחרים שמברכים לא יענה אחריהם אמן ופטור מכל מצות האמורות בתורה [ד] ואפילו אם אינו צריך לעסוק בצרכי המת כגון שיש לו אחרים שעוסקים בשבילו [ה] זויש אומרים שאפילו אם ירצה להחמיר על עצמו לברך או לענות אמן אחר המברכין אינו רשאי (ועיין בא"ח סימן ע"א) (ה) חובשבת ויום טוב אוכל בשר ושותה יין ז [ו] (ו) (אם ירצה) (רבינו יונה פרק מי שמתו) ומברך (ז) וחייב בכל המצות ט חוץ מבתשמיש המטה שאסור בו (ומותר לילך לבית הכנסת בשבת ואף בחול אין בו איסור רק שאסור להתפלל (ח) מה"ר יעבץ שם) (כל בו) ח [ז] יואם צריך להחשיך על התחום כדי לעסוק בצרכי המת חל עליו אנינות ליאסר בכולן משעה שמתחיל ללכת כדי להחשיך על התחום יא ואם רוצה לקברו ביום טוב ראשון על ידי עממין אסור בכולן ט (ג) [ח] וכל שכן ביום טוב שני שהוא בעצמו יכול לקברו שחלו עליו כל דיני אנינות. י (ד) [ט] (י"א דתלמיד על רבו מובהק אסור לאכול בשר ויין כל זמן שמוטל לפניהם). (הגהות אשירי פ' א"מ) (ט):

ב [י] יב מי שמת לו מת בשבת יאכל במוצאי שבת בלא הבדלה ולא יתפלל ולא בבקר קודם קבורה ולאחר קבורה יתפלל תפלת שחרית אם לא עבר זמנה אבל תפלת הערב לא יתפלל שכבר עבר זמנה [יא] ולא דמי לשכח ולא התפלל ערבית יא שמתפלל שחרית שתים (ה) כיון שבלילה לא היה חייב להתפלל [יב] ולענין ההבדלה יב (ו) יבדיל אחר שיקבר המת. (מהרי"ו ומרדכי והגהמי"י):

ג יג מקום שנוהגים שכתפים מיוחדים להוציא המת ולאחר שנתעסקו הקרובים בצרכי הקבורה ומסרוהו להם והם יקברוהו משמסרוהו להם מותרים הקרובים בבשר

טורי זהב

שמא (א) אוכל בבית אחר דהוה כלועג לרש כן פירש רש"י בפרק מי שמתו והא דלא אסרו גם באחר מטעם זה לפי דודאי בחייב בקבורתו יש חשש במה שאינו עוסק בקבורתו ויושב לאכול בפני המת: (ב) אינו מסב ואוכל פירוש על השולחן או על המטה: (ג) וכל שכן ביום טוב שני כלומר דהיינו ביום שהוא זמן קבורה אבל בלילה שלפניו דהיינו מוצאי יום טוב הראשון מותר כמו ביום ראשון וכן פסק במהרש"ל הלכות יום טוב שהורה מהר"ם על מת שמת במוצאי עלמא שמותר לאכול לעשות קידוש בערב ליל שמחת תורה משום דאין אבילות ביום טוב והלכה כמותו מטעם שפסק שאין דרך לקבור בלילה: (ד) י"א דתלמיד כו' זה קאי על ימות החול: (ה) כיון שבלילה לא היה חייב להתפלל כתוב בדרישה מכאן היה נראה דהיה מתעסק בצרכי ליבור ובולא בו בזמן התפלה שפטור, ולהתפלל כמו שכתב הטור סי' ל"ג ומתוך שעסק עבר זמן אותה תפלה שגם בן א"צ לתשלומין בזמן תפלה שאחריה להתפלל שתים אחד לתשלומין כיון שגם בן בזמן שעסק היה פטור מתפלה כמו באבילות דהכא דומה לי אונס דאבילות או עסק מלוה. ולדעתי כ"ש הוא דהא כשמתעסק בצרכי ליבור גם בן עבד עבודת השי"ת. ותמה אני אם יצאו דברים אלו מפיו דהא כל שהוא אונס מקרי פטור מתפלה ובהדיא אמרו באונס דמתפלל אחר כך שתים כמו שכתוב בא"ח סי' ק"ח. ותו דכתב בתי"ם סימן ס' בג' שהיה עסוק אלא שפקיד ממונו מ"ב ולא היה יכול להפטר אלא אם כן בהפסד ממון ובתוך כך עבר זמן התפלה דמיקרי אונס מ"ב דמחמת ממון הוא ומתפלל אחר כך שתים הרי לך בהדיא מ"ב דהיה פטור באותה שעה מתפלה מחמת טירדא דמיקרי אונס והיה כמו פטור מחמת טירדא דמלוה ואם כן נכתה דעת בעל הדרישה בזה בפירושו והא דלמד דין זה מן אבילות דהכא אין הנדון דומה לראייה דודאי אם הפטור בא מחמת דבר אחר דהיינו שהוא עצמו יכול להתפלל בלי שום מניעה אלא שהאבילות פוטרתו בזה אין תשלומין א"כ משא"כ אם הפטור מחמת טירדא אין זה קרוי פטור מצד עצמו אלא אונס דהא בלאו הכי א"א לו להתפלל דזה נקרא פטור ולא אונס שאין לו פנאי והוה כמו חולי שאין יכול להתפלל ועל זה תקנו התשלומין דמיקרי פטור מחמת אונס כיון שא"א לו בן כ"ל בכור: (ו) יבדיל אחר

שפתי כהן

שמא א מי שמת לו מת אפילו אינו מוטל לפניו אלא מוטל עליו לקברו כל דין אונן עליו וכמו שיתבאר: **ב** קודם קבורה הוא אונן ואסור בכל הדברים שהאונן אסור בהן אבל לאחר קבורה אפילו באותו יום שמת אין דין אונן עליו כ"ש בתו"ב ושאר פוסקים וכ"פ הב"ח: **ג** אוכל בבית אחר ואם אינו לפניו מותר לאכול בבית שהוא שם. פרישה וכ"כ הב"ח אוכל בבית אחר מיירי במוטל לפניו ואיכא משום לועג לרש אם אוכל בפניו (ע) הם ודאי אסור אפי' בשבת ע"כ: **ד** אין בית לחבירו כגון שהוא שרוי בין העכו"ם ומדכי ובי"ח: **ה** ואפילו הוא בעיר אחרת ומשמע אפי' יש לו מי שיתעסקו עמו בעירו שמת דין אונן עליו והיינו כדעת הרא"ש שהולך אח"מ ומביאו הטור אבל הב"ח פסק כר"ת דקרובים שבעיר אחרת אין דין אונן עליהם אא"כ אין נמצא קרובים שמתאבלים עליו בעירו שמוטל עליהם לקברו אבל אם יש לו קרובים שמוטל עליהם לטפל בעירו אין דין אונן על אותן הקרובים שבעיר אחרת ע"ש: **ו** אינו מסב ואוכל פי' על השלחן או על המטה: **ז** אם ירצה דכיון שהוא מתכוין לעלות אם ירצה יאכל ואם ירצה לא יאכל שאינה חובה על האדם שיאכל בשר וישתה יין בשבת הרי אמרו עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות הלכך בכל דבר שהוא מלוה חייב לעשותו בשבת אבל זה רשות הוא אם ירצה יאכל בשר וישתה יין ואם לא ירצה ימנע עכ"ל תר"י ומשמע דברכות ותפלה חייב בשבת וביו"ט וכ"כ מוה שסדר הרב הא' אם ירצה קודם ומברך: **ח** ואם לריך להחשיך כו' עיין בא"ח סי' ע"א ותקנ"ח סעיף ד': **ט** וכ"ש ביו"ט שני של גליות שהוא בעצמו יכול לקברו כמו שנתבאר בא"ח סי' תקכ"ו סי"ב ובמהרש"ל כתב בשם מהר"ם על מת שמת במוצאי עלמא לעת ערב שמותר להאכל לקדש בליל שמחת תורה שאחריו משום דאין אנינות ביו"ט ע"כ ועי' בדרישה שביאר טעמו דכיון דביום טוב שני מותר לקבור ישראלים ולאסור הקבר ושאר מלאכות כמו שכתוב בא"ח סימן תקכ"ו אם כן אינו מוטל עליהם הרבה ולכן אין דין אנינות נוהג בלילה כ"א ביום ולפ"ז היה בכל ליל יום טוב שני שאינו נוהג בו דין אנינות אבל דוחק לחלק בן אלא כ"ל דומסרים לא קי"ל כהרא"ש אלא קי"ל כסמ"ג דף ... סוף ע"א וכ"פ פוסקים דפ"ש דידן וחולק אירושלמי ובכל ענין אין אבילות נוהג בי"ט שני אפילו ביום והכי משמע ליפא דמהר"ם ומשום דאין אבילות בי"ט ולפ"ז לדידן דקי"ל כהרא"ש אם כן (י) היה בלילה אסור לקדש: **י** י"א כו' וכ"כ המחבר לעיל סי' רמ"ב סעיף כ"ז ולקמן סי' שע"ד ס"י בקדש: **יא** שמתפלל שחרית שתים וכמ"ש בא"ח סי' ק"ח ס"ב: **יב** יבדיל אחר שיקבר המת עד סוף יום שלישי בשבת כמ"ש בא"ח

באר הגולה

סימן שמא

א בברייתא מו"ק דף כ"ג ע"ב וברכות דף י"ח ע"ב: ב הרשב"א בתשובה: ג שם בברייתא: ד טור בשם אביו הרא"ש: ה שם בברייתא: ו ירושלמי כהבנת הרא"ש שם והרמב"ן בתוה"א: ז הרא"ש וכן משמע בירושלמי: ח תוס' שם במו"ק בשם ירושלמי בעיא ולא איפשטא וטור וב"י: ט שם בברכות בברייתא שם וכתב הרא"ש דה"ה ליו"ט: י כתב המרדכי ובהגהות אשר"י שם בשם הרא"ש ... ובב"י בפרק ד' מהלכות אבל והרא"ש שם: י תוספות שם בשם רבי ... והרא"ש שם: יא טור ... הרא"ש שם: יב וכתב עוד שמשמע בירושלמי ... יג שם בשם הרי"ף ... והגהות אשר"י ... שם ... יד ירושלמי פ"ג דברכות ... שם דף י"ח ע"א:

נקודות הכסף

ס"ק ה' תמה על הדרישה ולקיים דודאי באונס שחייב מן הדין אלא משום דאנוס הוא פטור דידא הכי אבל כשלא היה חייב מן הדין כלל פטור אפי' ולכך בעסק בצרכי צבור כיון דאינו חייב כלל מן הדין משום דהעוסק במצוה פטור מן המצוה וכזה נדחו כל דבריו והוא:

כנסת הגדולה

גם עובר לצדיק לא מונע ולא נהיה לטמאות וכו' משום דביום אם רב יהודה אם כן דינו כמיוחד ... ולא כתב בדברי ... אינו מלקי' אלא ... יהודה ע"כ לשון הכנה"ג ז"ל ולפי אני אמת לי דבר אמת בדברי הלי"ף והכמבים

דגול מרבבה

סימן שמא

(ש"ך) ס"ק ט'. אסור לקדש. עיין מג"א סימן תקמ"ח ס"ק ה' שהביא ותולק על הש"ך:

(מחבר) סעיף ב'. כיון שבלילה וכו'. נלאה דוקא בזה שמת בשבת ולא חל עליו תפלה ערבית בחיים כלל אבל אם בשבת

ביאור הגר"א

שמא [א] שהוא חייב כו'. גמ' כב אמי אמר כל כו' וכפירוש הרא"ש שם דלא כר"ת ע"ש: [ב] ואפילו מחיצה כו'. עיין בא"ח סי' שמ"ב: [ג] אפילו אם אוכל כו'. עיין תוס' דמ"ק כ"ג ב' ד"ה ואין כו' ורמב"ן דברכות בתוס' שם: [ד] ואפילו אם כו'. כמו דל"ל בירושלמי דשקלו וטרו שם הכהנים אליבא: [ה] וי"א שאפילו כו'. וכ"ה בתו"ל כ"ה פ' ואם רצה כו' מפני כו' וע' תוס' שם ד"ה ואינו מברך כו': [ו] אם ירצה כו'. עמ"ך: [ז] ואם צריך כו' ואם רוצה כו'. בירושלמי שם וכפי' הרא"ש שם ע"ש: [ח] וכ"ש כו'. שם וכמ"ש בפ"ק די"ט: [ט] י"א דעל כו'. ירושלמי פ"ג דברכות וע' מש"ל סי' רמ"ב סכ"ז: [י] מי כו'. ככ"ל ס"א: [יא] ול"ד כו'. כיון שהיה פטור לגמרי: [יב] ולענין הבדלה

חדושי רע"ק

סי' שמ"א. סעיף א'. (א) מי שמת. מת לו בן תוך ל' משמע בירושלמי (פ"ג כוסהין על הגוסס) דאין לו דין אונן. דבר משה (סי' פ"ג). ובי ב"ח (סי' שנ"ג). וברכי יוסף. ובתפל"מ מסתפק ומסיים דיש להחמיר לאסור בבשר ויין ע"ש. ולענין ק"ש ותפלין צ"ע:

שם. (ב) אינו מסב. ע' א"ח (סי' תקנ"ב ס"ז) ובמג"א (שם סק"ז):

שם. (ג) ואינו אוכל בשר. מהרי"ל אלשאנדרי נסתפק אם מותר בתבשיל בשר ושמר מדינים - בקונטרס מוכל מאם (סי' כ"ג). וע' ברכי יוסף:

שם. (ד) ואינו מברך ברכת המוציא. ונוטל ידיו ואינו מברך. מהרי"ל אלשאנדרי שם:

שם. (ה) ובשבת ויו"ט אוכל בשר. ובתשו' אימת בשבת מסב ואוכל ע' בת' ב"ח (ס"ב סי' ה'):

שם. (ו) אם ירצה. ע' בת' ושב הכהן (סי' ל"ד) שהעלה דקאי רק על שבת אבל ביו"ט מחוייב לאכול בשר ושב"ם לשתות יין ואפילו בליל יו"ט האחרון עיי"ש:

שם. (ז) וחייב בכל המצות. ומ"מ אסור בד"ת לדעת הי"א קעי' ס' בהגה תפל"מ. ול"כ בת' שמחת הנפש שאין קורין אותו לעלות לתורה ואסור בד"ת:

שם. (ח) מה יעבץ שם. מזה משמע דאונן אינו מצטרף לעשרה, תשו' שבו"י (ח"ב סי' כ"ה). ול"כ בת' פרח מ"ה:

ש"ך סק"ג. (ע) הם ודאי אסור. ולפ"ז גם אחר אסור דלא כט"ז סק"א:

שם סק"ט. (י) ה"ה בלילה אסור לקדש. ע' מג"א (סי' תקמ"ח סק"ה):

ככשר

מה בלילה שכבר חל עליו חיוב תפלה קודם שמת אף שאחר שמת לא היה יכול להתפלל צריך להתפלל ערבית שתים ולדבר זה העיר אחד מתלמידי ונאה הרלותי קושיית תפלתם לתמה:

באר הגולה

יד טור בשם ר״י והגילו התוספות שם מגלייתא מסכת שמחות וכ״כ הרמב״ם בפ״א מהלכות אבל: טו שם בשם הרמב״ן ספ״ה וכתב הטעם שאם רחה מדינו בתלו לאו עשקי ממת נפקדין בכך: יו שם מברייתא דאבל רבתי ופי׳ שם דאינו יכן אלא ע״ג קרקע: (° כדלעיל סעי׳ א׳): יז בשם הרמב״ן בספ״ה ולאפוקי מדעת הרמב״ם בפ״ד שאסיר ברחילה וסיכה ובשמלי טעם זה לקין דוד וקך כשמת אילד שלם ניקבל: יח וכ״ם שם כי לריך לחזר אחר לרכי המת: יט בברייתא שם בברכות דף י״ח ע״א:

שפתי כהן

בא״ח סי׳ ל״לע סעיף ו׳: יג אפי׳ קודם כו׳ אע״פ שלא חל עדיין האבילות: יד לא חל כו׳ דלא קריבן מוטל לפניו כיון דלא ניתן לקבורה: טו כיון שלא נתייאשו מלקוברו ואפילו האוסל רולה ממון הרבה מ״מ כיון דבממון תלוי הדבר שאח״כ יתפייס בדמים מועטים ועפי כך לא חלה האבילות עדיין אבל אם היתה הגזירה שלא ליתנו לקבורה מחמת שנאה ולא מחמת ממון איכם עוסים ליבטל וחלה האבילות מיד כן מתבאר מדברי הרמב״ן ושאר פוסקים: יו וכ״ש שאסור בתשמיש המטה דאפי׳ בשבת אסור כמ״ש לעיל סעיף א׳: יז ובמלאכה ע״ל סימן שמ״ב וסימן שפ״א סעיף י״א: יח פטור ממקים כו׳ דעוסק במצוה הוא ופטור משאר המצות:

(יח) בבשר ויין יג אפי׳ קודם שהוציאוהו מהבית ששוב אינו מוטל עליהם:

הגה מקום שנוהגין האמת מעיר לעיר אם מקום קרוב הוא הוי כאלו מוטל לפניו אבל אם הוא מקום רחוק כגון מהלך שני ימים מותר עד שיגיעו לעיר קבורתו. (רבינו יונה פ׳ מי שמתו):

ד [יג] ידמי שמת בתפיסה ולא ניתן לקבורה יד לא חל על הקרובים אנינות וגם אבילות לא חל עליהם טו כיון שלא נתייאשו מלקברו וכן אם קרובי המת בתפיסה (יג) אין אנינות חל עליהם [יד] וכן מי שנהרג בדרך או גררתו חיה או ששטפו נהר ולא נתייאשו מלקוברו אין על הקרובים לא דין אנינות ולא דין אבילות ומונים לו שבעה ושלשים מיום שנתייאשו מלקברו:

ה [טו] טו כל זמן שלא נקבר המת אינו חולץ מנעל וסנדל ואינו חייב בעטיפת הראש וכפיית המטה [טז] יואבל אסור לישב או לישן על גבי מטה אפילו כפויה:

טורי זהב

אחר שיקבל הזמן הבדלה עד סוף יום שלישי ובטור כתוב כל השבת כולה היינו מה שסייך לאותו שבת ועיין מה שכתבתי בס״י שלי״ו דפסקי הש״ע קותרים זה את זה. וביאור הדברים. כתב רש״ל בתשובה סימן ע׳ דלאם יש לאוק בן לימול ועדיין לא נקבר האמת דוו״ע ימול הבן בבית הכנסת קודם עלינו כמו בשאר פעמים. אח״כ מלאתי בשם רמ״א בכתב יד שיש לקבור קודם דאל״כ הוי אונן ולא״א לו לבקך להכניסו בברית דאונן פטור מכל המצות וכראה שיש לחוש לזה אם אפשר לקברו קודם שיולאין מבית הכנסת בשחרים דאין דוחין זריזות המצות. אבל אם א״א יבקך הסנדק וימול אותו בשחרים דאא איתא בסי׳ שי״ס עם ומילה ומילה קודמת:

כנסת הגדולה

והרמב״ם שהם ז״ל סוברים דאף על גב דבפסק אלו מנלאין ובפסק מקום שנהגו לאחרין מימני אבידה ולא מימני השמחה דמשמע דשמחה המיל׳ מגבידה היינו לפיס דמשמחה יכלו אם ב׳ מכעולין כדלמריכן אם היה עבר עבירה בגלגלה כו׳ אבל בעיה דלא מ״מ הסיד ולא גור יכלו מעת כידה חפילה ליה עשמחה והטעם בזה הוא דהשמחה הוא לצר הנפש והלקות

הגה יז [יז] וכל שכן שאסור בתשמיש המטה (°) (טור בשם הרמב״ן ובשם התוס׳ והמרדכי פ״ק דכתובות בשם י״א) [יח] (יג) וי״א דאסור ברחילה וסיכה ושמחה ושאלת שלום ותספורת יז ובמלאכה יי אבל מותר לצאת מפתח ביתו. (הגהות מיימוני פ״ד בשם יש מפ״ק):

ו יט המשמר את המת אפילו שאינו מתו יח פטור מקריאת שמע ומכל מצות האמורות בתורה היו שנים זה משמר וזה קורא:

חדושי רע״ק

סעיף ג׳. (יח) בבשר ויין. ומחוייבים במצות. תמו׳ כ״ג ת״ח (סי׳ ל״א): סעיף ד׳. (יג) אין אנינות חל עליהם. ומותרים אף בתשמים המטה. אף לאמן דאוסר בשבת. הרא״ש:

סעיף ה׳ בהגה. (יג) וי״א דאסור ברחילה. ואף בנאמר לכתפי׳ דמותר בבשר ויין. מ״מ בעדוכין ושמחה אסור. כ״כ הטור בשם הרמב״ן וע״ש:

ביאור הגר״א

הבדלה כו׳. כמ״ש בפ׳ ע״פ מי שלא הבדיל כו׳ וקי״ל גם כן שם מטעם מבדיל וע׳ רא״ש בברכות שם: [יג] מי שמת כו׳. עיין תוס׳ דברכות שם ורא״ש שם וב״מ ק: [יד] וכן מי כו׳. ת״ם: [טו] כ״ז כו׳. ובראיה מדוד שרמז כו׳ ואבילות במדו ממנו ברפ״ג שגא׳ וינחם כו׳. רמב״ם וע׳ תוס׳ דכתובות ד׳ א׳ סד״ה בועל כו׳ וע׳ תוס׳ דמ״ק כ״ג ג׳ ד״ה ולאינו אוכל כו׳: [טז] אבל אסור כו׳. א״ר פי״א אבל כ״ז שמתו מוטל כו׳: [יז] וכ״ם שאסור כו׳. דל״ם ת״ק ורשב״ג אלא בשבת ולף בזה פסקו בפוסקים כת״ק דלף בשבת אסור ככ״ל בס״א: [יח] וי״א דאסור כו׳. ר״ל כל שהוא כשה ולא תעשה כל שהוא שמחה. וכמ״ם נא״ל פ״ח פריע אלן מפלין וס״ס לכל הכך שהן כשב ולא תעשה וע׳ רא״ש. ומה שכ׳ בדוד וירחץ ויסך כו׳ שאני שהמלך מותר ברחילה כמ״ם ביה״כ והמלך והכלה כו׳ תס״ח ועוד תי׳ שם ובשם הרלב״ד ע״ש:

[illegible]

דגול מרבבה

(מחבר) סעיף ג׳. אפילו קודם שהוליאוהו וכו׳. וכיון שאוסרים בבשר ויין קיו שחייבים בק״ש ותפלה ובכל המצות ועיין בירושלמי ריש פ׳ מי שמתו אם חיי שעה הסרה לו קיו חיי עולם:

באר הגולה

סימן שמב

א בברייתא כתובות דף ג׳ ע״ב: ב הר״ן שם: ג שם בברייתא ופי׳ רש״י שלא יקברוהו דא״כ חלה עליו אבילות מיד בקבורת הגולל ושוב לא יוכל לכנוס עד שיעבור האבל:

דגול מרבבה

סימן שמב

(ש״ך) ס״ק א׳. כיון שחלה עליה החופה הו״ל כרגל. ובמעדנים פי״א מהל׳ אבל הלכה ז׳ מבואר שאם מת לו מת תוך שבעת ימי המשתה שבעה ז׳ ימי המשתה שחלה ואח״כ מונה ז׳ ימי אבילות ושמיהתי על הש״ך ועל הש״ך בזה״כ שלא הביאו דברי הרמב״ם הנ״ל ואולי הרמב״ם מיירי שכבר בעל וכן מבואר בלשון הכל״ם מבבה״ג ובשב״ג שיש חילוק בזה:

שפתי כהן

שמב א שאפה פתו וטבח כו׳ כתב הב״ח דוקא שהכין כל לרכי חופתו אבל אם לא הכין הכל כגון שאפה פתו וטבח טבחו ולא מזג יינו או איפכא דשתא בעי״כ לריך להשתדל להכין לו יין ידחה החופה וישתדל להכין פעם אחרת גם שפת והבשר עכ״ל ואין דבריו מוכרחין דהא עכ״פ אם לא יעשה החופה מיד יפסיד מה שהכין כבר ושוב אין מכין לאם מה שכבר נפסד דמאי דלריך להשתדל להכין יין היאך ישתדל להכין פת ובשר ולאי׳ לדבר שגלוחזי׳ פ״ק דכתובות לא כתב אלא מי שהיה טבחו טבוח ויינו מזוג ומת אביו של חתן כו׳ ולא כתב פתו אפוי וכן מ״ם הב״ח וכל״ל דהכינו כל התכשיטין כו׳ אינו מוכרח ומטעמא דאמרן כיון דבתכשיטין מאי איכא הפסד כמ״ש הר״ן והמחבר כגון דאיכא המלוקי הכשים שיתקלקלו: ב מכניסין את המת לחדר כו׳ דאם יקברוהו יחול עליו אבילות בסתימת הגולל ושוב לא יוכל לכנוס לחופה עד שיעבור האבילות ואע״ג

הלכות אבילות

שמב מי שהכין צרכי חופתו ומת לו מת שחייב עליו אבילות. ובו סעיף אחד:

א אמי שהכין כל צרכי חופתו א שאפה פתו וטבח טבחו ומזג יינו ומת אביו של חתן [א] והוא במקום שאינו מצוי לסכור ואם תרחה החופה יפסיד מה שהכין או שמתה אמה של כלה [ב] בואיכא תמרוקי נשים וקישוטין שאינן מתקיימים [ג] (מאחר שאין לאם מי שיטרח בעבורה נפסד אחרת) (כך משמע בגמרא) ב (א) גמכניסין את

טורי זהב

שמב (א) מכניסין את המת ומעשה אירע בבתולה שניסת בליל שבת ועדיין לא נבעלה וביום השבת ומתה אמה של הכלה ונשאלתי כדת מה לעשות באבילות דידה כי קלת לומדים רלו לדמות דין זה לכאן ולאי אמרתי שטעו דעי״כ לא התירו כאן לבעול בעילת מלוה אלא משום שפידא דסעודה שהכינו כבר וילערכו לבולאה מדמה אם ידחו עד״י החופה עד אחר האבילות וכמו שכתב הרא״ש פ״ק דכתובות דלא התירו חופה וביאה לאוק אלא משום פסידא ע״כ אמר מכניסין כו׳ כדי שלא יחול האבילות עליו עד שיסתום הגולל אבל כאן שכבר נעשית החופה רק שלא נבעלה עדיין בודאי אם ידחו הבעילה אין כאן פסידא דסעודה דאלי דהוה הוה ששכי לא יעשו סעודה שבית ע״כ אסור לבעול דהא תשמיש המטה אסור גם קודם הקבורה כמו שכתב הטור והש״ע בסי׳ שקודם לזה ולאי״ה עוד מדברי הטור והש״ע סוף סי׳ שפ״ג שכתב אם מת לאחד מת אחר החופה שאסור לפי׳ בימוד אם לא בעל. אך כ״ל למכן אבילות דכלה זאת שתתחיל מיד ביום א׳ ותמנה יום ז׳ ואח״כ תבעל דאין לומר כיון שחלה עליה החופה הו״ל כרגל וממילא לא תתחיל באבילות עד שיכלו ז׳ ימי החופה כמו מת לו מת ברגל זה אינו

ביאור הגר״א

שמב [א] והוא במקום כו׳. גמרא שם: [ב] ואיכא כו׳. כמו בלאביו ש״ס ופרש״י שם ד״ה אביו של כו׳: [ג] מאחר כו׳. גמ׳ שם: י״א